

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

11.mars 2002

Umsögn SVP – Samtaka verslunar og þjónustu um frumvarp til laga um verslun með áfengi og tóbak, 135.mál, smásöluverslun með áfengi.

1. Inngangur

SVP- Samtök verslunar og þjónustu fagna þessu frumvarpi þar sem efni þess fellur að þeirri margyfirlýstu skoðun samtakanna að smásöluverslun með áfengi eigi að vera eins og verslun með aðrar neysluvörur, þ.e.a.s. í almennum verslunum og ýmsum rekstrarformum. Flutningsmenn frumvarpsins gera glögga grein fyrir því í greinargerð hvernig ÁTVR hefur gengið til móts við neytendur og um leið fjarlægst markmið með rekstri einkasölu ríkisins á áfengi að draga úr neyslu þess með takmörkuðum aðgangi að því. Samt er ÁTVR fjarri því að þjóna neytendum um allt land og getur aldrei náð því þjónustustigi sem samkeppnisrekstur í eigu mismunandi aðila getur veitt neytendum.

Endurteknar skoðanakannanir sýna að vaxandi meirihluti þjóðarinnar vill að bjór og léttvín sé selt í almennum verslunum um land allt. Á öllum Norðurlöndunum nema á Íslandi er bjór þegar seldur í almennri verslun til hagræðis fyrir neytendur, og einkasölukerfið sem til er í sumum landanna sætir sífellt meiri gagnrýni og kröfur aukast um að það verði aflagt. Notkun léttvína og bjórs er sífellt stöðugri liður í útgjaldamynstri heimilanna og má ætla að aukningin sé nær öll hjá þeim mörgu sem nota þessar vörur vandræðalaust sér til lífsfyllingar og ánægju eins og flutningsmenn benda líka réttilega á.

2. Frumvarpið

Frumvarp til laga um breytingu á lögum um verslun með áfengi og tóbak, nr. 63/1969, með síðari breytingum er ekki langt né flókið. Gengið er út frá óbreyttum ákvæðum varðandi leyfisveitingu sveitarstjórna til reksturs áfengisútsölu.

1.gr.: Þarna er gengið út frá því að annars vegar veiti sveitarstjórnir leyfi til reksturs áfengisútsölu sem ætlað er að vera sérverslun með áfengi, eða að verslanir sem fyrst og fremst selja aðra vöru fái leyfi til reksturs áfengisútsölu samhliða annarri starfsemi sinni. Í síðara tilfellinu nemi hillurými sem nýtt er undir sölu áfengis að hámarki 5% af heildarhillurými viðkomandi verslunar. Verslunum verður ekki veittur aðgangur að innkaupakerfi ÁTVR.

SVP telja í fyrsta lagi að spurning geti verið um það hvort verslun með einstakar vörur eigi að vera leyfis skyld, en leggjast þó ekki gegn þessu ákvæði hér og nú. Fimm prósentu reglan er það eina sem samtökin telja með öllu ástæðulaust ákvæði og reyndar hið furðulegasta. Ljóst má vera að markaðsaðstæður valda því hversu miklu rými verslun ver undir einstaka

vörflokka og ekki verður séð að misræmi verði þarna á milli. Því er vart ástæða til þess að setja í löggjöf þessa 5% reglu sem reyndar er heldur ekki útskýrð í greinargerð þannig að fyrir liggja hvert eigi að vera markmiðið með henni. Eftirlit með þessu verður líka afar erfitt því sífellt eru að eiga sér stað breytingar á hillurými verslana. Þannig eru hillur fjarlægðar þegar ákveðið er að mynda hrauka úr vörunum eða að vara kallar á meira rými en eina hillu. Þetta viðmið er því síbreytilegt og marklítið. SVÞ leggja til að þetta verði fjarlæggt úr frumvarpinu sem að öðru leyti, og það skal ítrekað, felur í sér framfaraspor í smásöluverslun sem m.a. getur styrkt verslanir á minni stöðum þar sem undirstöður rekstrar eru veikari en í stærri byggðum.

SVÞ- Samtök verslunar og þjónustu leyfa sér að senda sem viðhengi með þessari umsögn bækling um smásöluverslun með léttvín og bjór sem þau hyggjast gefa út fljótlega.

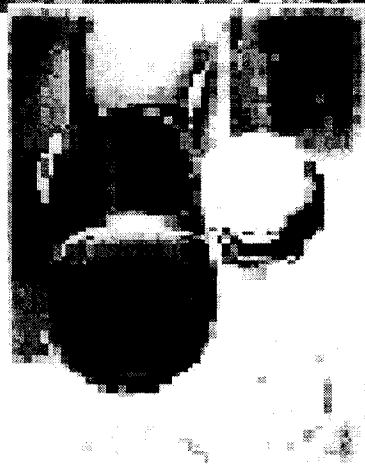
Virðingarfyllst,

Sigurður Jónsson framkvæmdastjóri

Má bjóða þér eitthvað fleira?

Léttvín og bjór
í verslanir og þjónustustöðvar

SVP

Samtök verslunar og þjónustu
Federation of Trade & Services

Má bjóða þér eitthvað fleira?

Léttvín og bjór í verslanir og þjónustustöðvar

Íslendingar vilja geta keypt léttvín og bjór í matvöruverslunum

Vín fullkomnar góða máltíð. Meirihluti Íslendinga, eða 66,4%, vilja geta keypt léttvín í matvöruverslunum, samkvæmt könnun PricewaterhouseCoopers í nóvember 2001. Sala á léttvíni og bjór yrði til að auka þjónustu við neytendur og væri álíka skref til frjálsræðis í verslun og þegar leyfð var sala á áfengum bjór í ÁTVR 1. mars 1989.

Engin ástæða er til að viðhalda ríkis-einokun í smásölu á léttvíni og bjór

Meginröksemd þeirra sem vilja viðhalda núverandi einkasölu ríkisins á léttvíni og bjór er sú að það hamli misnotkun áfengis. Þessi fullyrðing er röng. Það hefur ekki verið sýnt fram á að einkasala ríkisins á sölu áfengis verndi heilsu almennings eða hvetji til jákvæðara neyslumynsturs. Þetta er heldur ekki yfirlýst markmið með rekstri einka-sölnnar, sem einmitt hefur fjárfest mikið í útsölustöðum undanfarin misseri m.a. til að gera þá vistlegri og meira aðlaðandi fyrir viðskiptavini. Útsölustöðum hefur einnig verið fjölgað til að auka aðgengi að áfengi.

- ÁTVR leitast við að auka sölu áfengra drykkja með því að staðsetja útsölustaði í verslunarmiðstöðvum og á öðrum stöðum þar sem neytendur fara til innkaupa. Útstillingar og önnur framsetning áfengis er til þess gerð að auka að-

gengi og sölnuna. ÁTVR hefur aukið léttvínssölu verulega m.a. með markaðsaðgerðum á Netinu.

- Sala áfengis verður ekki takmörkuð með því að ríkiseinkasala eins og ÁTVR ákveði hvar sölustaðir eru staðsettir. ÁTVR selur aðeins hluta þess áfengis sem notað er á Íslandi. Mikill hluti áfengissölnnar er í veitingahúsum og flughöfnum. Auk þess gerir almennings sitt eigið vín í auknum mæli. Ríkiseinkasalan getur ekki stjórnað áfengisneyslunni, en tilvist hennar eykur hlut gráa markaðarins í neyslunni. Ríkiseinkasölnni, ÁTVR, var komið á eftir að banntímanum lauk sem um leið var viðurkenning á því að ríkið gæti ekki stjórnað neyslu fólks á áfengi.
- Hin raunverulega ástæða fyrir viðhaldi einkasölu ríkisins í smásölu áfengis er fjárhagsleg. Það er tvöfeldni að halda því fram að einkasala í smásölu áfengis vinni gegn misnotkun um leið og reynt er að hámarka söluhagnaðinn með öllum ráðum. Grái markaðurinn sem þrífst í skjóli ríkiseinkasölnnar er skaðlegur fyrir heill og heilbrigði þjóðarinnar.
- Íslensk áfengisstefna hefur tilhneigingu til að verja ríkiseinkasölnuna í stað þess að

vera virk og upplýsandi varðandi áfengisneyslu og skyld málefni.

- Þó að ÁTVR hafi aukið markaðs-virkni sína þá er einkasalan ekki mjög neytendavæn.

Rekstur sem eru laus við frjálsa samkeppni er ætíð óskilvirkur og þjónar neytendum ekki eins og almenn verslunarfyrirtæki á samkeppnismarkaði gera. ÁTVR er engin undantekning og heldur uppi miklu vöruváli sem ekki er endilega í samræmi við þarfir markaðsins á hverjum sölustað heldur meira sniðnar að því marki að fullnægja evrópskum kröfum ESB um opinn markað. Þetta er fyrst og fremst til að verja einkasölukerfið, en ekki fyrir neytendur.

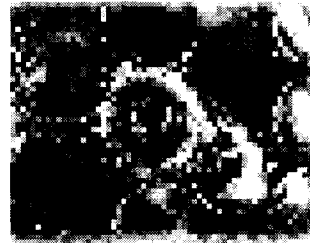
- Einokun á sölu áfengis veldur hinu frjálsa hagkerfi á Íslandi álitshnekki. Trúverðugleiki Íslands í alþjóðlegu viðskiptasamstarfi, t.d. við ESB, er ekki sannfærandi þegar ríkið viðheldur einokun á þessari vörutegund og ver einkasölureksturinn.

- Með frjálsri sölu á léttvíni og bjór væri smásala þessara vara færð til nútímahorfs og samræmis við vilja meirihluta þjóðarinnar. Almennar verslanir og sérverslanir sem seldu einhverjar eða allar tegundir áfengis byðu upp á mun breiðara úrval en nú er og verslanir myndu sérhæfa sig í framboði á einstökum tegundum samkvæmt óskum neytenda. Litlar sem stórar verslanir, þjónustustöðvar olíufélaga og verslanir á landsbyggðinni gætu boðið vinsælustu tegundir léttvíns og bjórs og bætt með því þjónustu sína jafnframt því að styrkja stöðu sína.

Ríkiseinkasala áfengis hindrar jákvæða þróun áfengisneyslu

Ríkið tryggir einkasölu sína á áfengi með því að beita þeim yfirvöldum sem fara með áfengisvarnir og félagsmál til að verja ríkjandi einkasölufyrirkomulag. Með því að verja einkasöluna er komið í veg fyrir hlutlausa umræðu um áfengisneyslu og áfengisvenjur landsmanna. Miklir fjármunir eru bundnir í fasteignum og rekstri ÁTVR sem má selja og færa þannig mikla fjármuni inn í rekstur mikilvægari og eðlilegri verkefna á vegum ríkisins.

ÁTVR skapar ríkinu miklar tekjur árlega m.a. með óhóflega háu gjaldi á léttvín og bjór sem t.d. skekkja samkeppnisstöðu Íslands á alþjóðlegum ferðapjónustumarkaði og er stöðugt umkvörtunarefni þeirra útlendu ferðamanna sem koma til Íslands. Þetta gjalda-kerfi er meginástæða fyrir viðhaldi ríkisins á ríkiseinkasölu ÁTVR en er um leið andstæð opinberri stefnumótun varðandi samkeppnisfæra ferðapjónustu.

Ríkiseinkasala áfengis skekkir samkeppni lítilla verslana

ÁTVR velur að staðsetja útsölustaði sína í verslunarmiðstöðvum og þar sem von er á miklum straumi fólks. Erlendis hefur þessi aðferð verið kölluð „blóðsuguaðferðin“ því tilgangurinn er að draga til sín neytendur sem eru í öðrum erindagjörðum í nágrenni áfengisverslunarinnar.

Það er jafnframt augljós kostur fyrir verslanir að vera í nábýli við útsölustaði

ÁTVR. Verslanir sem staðsettar eru utan verslanarkjarna og njóta ekki sambýlis við ÁTVR eru hins vegar verr settar. Þessar verslanir eru oftast litlar og þjóna íbúum í tilteknum íbúðahverfum eða svæðum. Þær væru mun betur settar ef þær hefðu leyfi til að bjóða viðskiptavinum sínum til kaups bjór og léttvín. Mun fleiri „kaupmenn á horninu” myndu lifa af aukna samkeppni ef þær hefðu leyfi til að bjóða viðskiptavinum sínum þessa sjálfsögðu þjónustu.

Neytendur vilja breytingar – smásöluverslunin þekkir ábyrgð sína

Allar kannanir sýna glögglega að riflegur meirihluti fullorðinna Íslendinga vill breytingu á smásölu bjórs og léttvíns þannig að verslanir og þjónustustöðvar fái heimild til að selja þessar vörur með eðlilegum skilyrðum. Bjór er seldur í matvörubúðum og víðar í öllum hinum Norðurlöndunum, en léttvín aðeins í Danmörku. Stórar verslanir myndu bjóða betri þjónustu við sölu á þessum vörum en boðin er af ríkiseinkasölnunni í dag og minni verslanir, ekki síst á litlum markaðssvæðum, myndu styrkjast við að geta selt þessar vörur en jafnframt bjóða viðskiptavinum sínum upp á þjónustu sem þeir hafa ekki í dag.

